

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на околната среда и водите

Регионална инспекция по околната среда и водите – Варна

РЕШЕНИЕ

по оценка на въздействието върху околната среда

№ ВА - 12/ 2012 г.

На основание чл. 99, ал. 2 от Закона за опазване на околната среда, чл.19, ал.1 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда и във връзка с чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие и 40, ал. 6 и чл. 39, ал. 12 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми и проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитени зони

ОДОБРЯВАМ

осъществяването на инвестиционно предложение за изграждане на:

“Вятърен енергиен парк, състоящ се от 15 бр. вятърни генератори” в поземлени имоти с №№ 010046, 010051, 071124, 071116, 068052, 016110, 016107, 010048, 030228, 030110, 018031, 071030, от землището на с. Житен, общ. Генерал Тошево и в поземлени имоти с №№ 044034, 044035 и 058055, от землището с. Сноп, общ. Генерал Тошево, област Добрич,

Възложител: „Норекс Енерджи Проджект 2” ООД, ЕИК 200206746

със седалище и адрес на управление: ул. „Бойчо Огнянов” № 6, гр. Добрич

Кратко описание на инвестиционното предложение:

Инвестиционното предложение (ИП) включва изграждане на 15 броя вятърни генератори (ВГ) с обща мощност до 30 MW и съответната съпътстваща техническа инфраструктура - обслужващи пътни връзки и кранови (монтажни) площадки с настилка от чакъл и подземна кабелна мрежа.

Произведената електрическа енергия от съоръженията ще се подава чрез подземна кабелна мрежа с дължина 20.401 км до електрическа подстанция “Добрин” 20/110 kV на съседен ВЕП – Добрин, която е разположена в поземлен имот 029156, в землището на с. Добрин, община Крушари.

На базата на ветровия одит в района и резултати от извършени прединвестиционни проучвания се предлага вятърен генератор, със следните технически параметри:

- номинална мощност 2.0 MW;
- височина на кулата до 102.2 м;
- диаметър на ротора до 93.4 м.

Процес за производство на електроенергия ще се извършва от ветрогенератора. Това е система от ротор с три перки, електрически генератор, спирачна система и др. Обединени са в така наречената гондола, която се разполага на стоманена, конусообразна кула, надеждно монтирана върху стоманобетонен фундамент.

Транспортното обслужване на ветроенергийния парк ще се осигури основно по съществуващи общински полски пътища и изграждане на пътни връзки с настилка от чакъл до фундаментите в отделните поземлени имоти.

Избраните площадки и цялата територия на ветроенергийния парк засягат обработваеми земеделски земи с начин на трайно ползване – ниви, трета категория. Общата площ на имотите е 245.647 дка.

9000, гр. Варна, ул. “Ян Палах” №4

Тел: (+35952)678855, Факс: (+35952) 634593, e-mail: riosv-vn@mbox.contact.bg, www.riosv-varna.org

На промяна предназначението на земята подлежат и площите на пътните връзки от съществуващите пътища до фундаментите, съгласно Закона за опазване на земеделските земи. Територията, на която ще се промени предназначението е с обща площ около 9.352 дка. Временно се предвижда да бъдат засегнати 21.0 дка за монтажни (кранови) площадки.

Вятърните генератори са разположени на повече от 500 м от най-близко разположените населени места, с което са изпълнени изискванията на чл. 141, ал. 1 от *Наредба № 14/2005 за технически правила и нормативи за проектиране, изграждане и ползване на обектите и съоръженията за производство, преобразуване, пренос и разпределение на електрическа енергия.*

Инвестиционното предложение не засяга защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии.

Планираните имоти не попадат в границите на защитени зони (ЗЗ) от мрежата НАТУРА 2000. Най-близко разположените до ИП защитени зони са: ЗЗ за опазване на дивите птици "Суха река" с код BG0002048 и защитени зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна „Суха река“ с код BG0000107, "Росица - Лозница" с код BG0000572 и „Изворово - Краище" с код BG0000570.

поради следните МОТИВИ:

1. В представения доклад за ОВОС е разгледано съществуващото състояние на околната среда по компоненти и фактори и е извършена прогноза и оценка на предполагаемите значителни въздействия върху околната среда и здравето на населението. Разгледани са достатъчно алтернативи за осъществяване на ИП, вкл. "нулева алтернатива", с мотиви за направения избор. Заключение на експертите по ОВОС е, че при изпълнение на предложените в раздел 8 от доклада по ОВОС мерки реализацията на инвестиционното предложение ще окаже общо незначително въздействие върху компонентите на околната среда и населението.

2. По време на експлоатацията изградените вятърни съоръжения няма да възпрепятстват използването на съседните земи за отглеждане на селскостопански култури.

3. Анализът на резултатите от изчисленията на кумулативното шумово натоварване показва, че при едновременна експлоатация на 15-те вятърни генератори, предмет на настоящото ИП, в съчетание с други вятърни генератори, разположени в района на същото инвестиционно намерение прогнозните нива на шум през деня, вечерта и нощта в най-близките населени места са по-ниски от нормираните гранични стойности на показателите за шум в околната среда, съгласно *Наредба № 6 от 26 юни 2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето на населението.* За визуализиране на очакваните нива на шум е изготвена шумова карта.

4. Факторът вибрации е от значение единствено за някои от работещите при строителните и монтажните работи на строежа. За населението този фактор няма да има значение.

5. Като приложение към доклада за ОВОС е представен доклад за оценка степента на въздействие (ДОСВ) върху защитена зона за опазване на дивите птици "Суха река", код BG0002048 и защитени зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна „Суха река“, код BG0000107, "Росица - Лозница", код BG0000572 и „Изворово - Краище“, код BG0000570. Съгласно заключението в ДОСВ, съобразно критериите по чл. 22 от *Наредбата за ОС*, и въз основа на направените проучвания и представена оценка, се установи, че реализацията на ИП за изграждане на "Ветроенергиен парк „Норекс - Житен", състоящ се от 15 бр. ветрогенератори, в

землищата на селата Житен и Сноп, общ. Генерал Тошево, обл. Добрич, чрез спазване на заложените в настоящото решение условия, няма да доведе до значително отрицателно въздействие върху предмета и целите на опазване на описаните най-близко разположени защитени зони, предвид следното:

5.1. Оценката за степента на въздействие е извършена на база резултати от полеви наблюдения и проучвания в района на ИП на:

5.1.1. Пролетна и есенна миграция на орнитофауната в следните периоди: 10 март – 20 май 2011 г. и 25 август – 31 октомври 2010 г. При проучването е установено, че в района на ИП най-интензивен е прелета на височина над 200 м, включително и на световно застрашените видове птици, установени да мигрират с много малки числености. По време на пролетна миграция най-често използвана посока от мигриращите птици е юг-север, а през есенната миграция – север-юг и север-юг-югоизток.

5.1.2. Гнездящи видове птици. Резултатите от направените проучвания през периода май - юни 2011 г. показват, че в територията не са констатирани гнездови колонии. Установени са само два вида гнездящи птици, предмет на опазване в най-близко разположената защитена зона за опазване на дивите птици “Суха река”, код BG0002048 – червеногърба сврачка /*Lanius colurio*/ и обикновен мишелов /*Buteo buteo*/, с единични двойки в горските пояси в района на ВЕП.

5.1.3. Зимуващи видове птици. Резултатите от направените проучвания през периода декември 2010 г. – февруари 2011 г. показват, че районът на ИП не предоставя подходящи условия за обитаване на зимуващи птици. Не са установени места за хранене на зимуващи видове птици.

5.1.4. Местообитания и миграция на прилепи през 2011 г. Районът на ИП се характеризира с еднообразен равнинно-хълмист ландшафт, липса на дневни и зимни убежища за прилепи, както и с много ниска численост на прилепи и слаба хранителна активност. По време на проучването не са установени видове прилепи, предмет на опазване в защитените зони.

5.2. Не се очаква кумулативно въздействие върху защитените зони, което да окаже значително влияние върху функциите и природозащитните цели на зоните и целостта на екологичната мрежа НАТУРА 2000, предвид факта, че:

5.2.1. Разстоянията между отделните ветрогенератори на ВЕП „Норекс - Житен” и тези на най-близко намиращите се други ВЕП и единични ветрогенератори позволяват свободно предвижване на прелетните птици в района, което определя и по-ниската степен на риск за птиците при изграждане и експлоатация на ВЕП.

5.2.2. При оценката на кумулативното въздействие са взети предвид ИП с подобен характер в общините Добричка, Крушари и Генерал Тошево, като в ДОСВ е разгледан кумулативен бариерен ефект върху фронта на миграция и ефективно въздушно пространство, както и кумулативен ефект върху места за нощуване и почивка на мигриращи ята от реещи се птици, и е установено, че не се очакват значителни кумулативни въздействия върху защитените зони.

5.3. Въз основа на анализа за въздействието върху видовете и местообитанията, предмет на опазване в защитена зона за опазване на дивите птици “Суха река”, код BG0002048 и защитени зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна „Суха река”, код BG0000107, “Росица - Лозница”, код BG0000572 и „Изворово - Краище”, код BG0000570, в резултат от реализацията на ИП, е установено, че при строителството и експлоатацията на ВЕП “Норекс - Житен” (включително при кумулативно изграждане и експлоатация на други близко разположени ИП с подобен характер): Не се очаква отрицателно въздействие върху земноводни, влечуги, безгръбначни и бозайници, вкл. прилепи, предмет на опазване в най-близко разположените защитени зони. Територията, предмет на ИП, се намира изцяло извън границите на защитените зони и реализацията на ИП няма да окаже значително

отрицателно въздействие върху популациите на растителни видове и техните местообитания, предмет на опазване в защитените зони. Не се очакват фрагментация, въздействие върху структурата, функциите и природозащитните цели, нарушаване на видовия състав, химически, хидроложки, геоложки промени на територията на ЗЗ „Суха река“, код BG0002048, ЗЗ „Суха река“, код BG0000107, ЗЗ „Росица - Лозница“, код BG0000572 и ЗЗ „Изворово - Краище“, код BG0000570.

5.4. В рамките на извършеното по реда на чл. 16, ал. 2 от Наредбата за ОВОС обществено обсъждане на ДОСВ (докладът е публикуван на интернет страницата на РИОСВ-Варна на 22.02.2012 г.) не са постъпили предложения и/или възражения по същия доклад, както и информация относно предмета и целите на защитените зони и/или очакваната степен на увреждането им, която се различава от представената от възложителя в ДОСВ.

6. В процеса на изготвяне на ОВОС са проведени консултации със заинтересуваните и засегнати лица (засегнатата общественост, РИОСВ-Варна, РЗИ – Добрич, МЗ, Община Генерал Тошево, Кметовете на селата Житен и Сноп, Български военновъздушни сили – Щаба на ВВС, Министерството на отбраната, Главна дирекция – ГВА, НИНКН, Регионален исторически музей – Добрич, Национален природонаучен музей при БАН – гр. София, „Напоителни системи“ ЕАД – клон Варна, БДУВЧР-Варна, БДУВДР – Плевен, БДЗП – София, ФПС „Зелени Балкани“, „ВиК“ ЕООД – Добрич). До документацията за ОВОС възложителят е осигурил минималния 30-дневен обществен достъп, съгласно чл. 97, ал. 5 от ЗООС. Проведени са три срещи за обществено обсъждане на доклада по ОВОС и приложенията към него (на 26.03.2012 г.). Резултатите от общественото обсъждане показват, че няма проявен интерес – не са представени писмени становища, възражения и/или препоръки.

7. С писмо изх. № РД-370/31.01.2012 г. Регионалната здравна инспекция – Добрич, е дала положително становище по доклада за ОВОС на инвестиционното предложение при условие: възложителят на ИП да се съобрази с действащата нормативна уредба и с изискванията на обекти, подлежащи на здравна защита.

8. Инвестиционното предложение е в съответствие с Енергийната стратегия на Р България до 2020 г., съгласувана със Становище по екологична оценка № 3-2/2010 г. на министъра на околната среда и водите, и Регионалния план за развитие на Североизточния район за планиране, и способства намаляването на отделяните в атмосферата вредни емисии, в т. ч. разрушаващи озоновия слой, и допринася за изпълнението на ангажиментите на Р България за 16% от общото крайно потребление на енергия в страната през 2020 г. да бъде от възобновяеми енергийни източници.

и при следните задължителни за изпълнение от възложителя УСЛОВИЯ:

I. Преди проектирането:

1. Условията за финансиране и експлоатационното осигуряване на ветрогенераторите да се изяснят с конкретни инженерно-геоложки проучвания за доказване на функционалната пригодност на планираните терени да бъдат използвани за строителни цели.

II. За фазата на проектирането:

2. Да се разработи система от мерки, включително за изключване на ветрогенератори, при използване на система за ранно оповестяване (например радарна установка) с цел намаляване на риска от сблъсък с птици.

3. Да се определят площадки за временно съхраняване на отделения хумусен пласт, строителните материали и отпадъци.

4. Подземната електрическа мрежа да се проектира без преминаване през защитените зони.

5. Да се разработи План за безопасност и здраве (ПБЗ), включващ мерки за ограничаване на въздействията върху околната среда по време на строителството.

6. Да се изготви цялостен План за собствен мониторинг на орнитофауната и прилепите в района на ИП, включващ наблюдение със система за ранно оповестяване по т. 2 от настоящото решение и участие на орнитолози. Планът да се съгласува с РИОСВ - Варна, преди въвеждане на строежа в експлоатация/на части от него.

7. Планът за собствен мониторинг на орнитофауната и прилепите по предходната точка да предвижда наблюдения за период най-малко три години от въвеждане на цялостното инвестиционно предложение в експлоатация/на части от него и да включва условие за своевременно известяване на РИОСВ – Варна, за загинали птици и прилепи в района на вятърния парк.

8. Да се разработи Проект за рекултивация съгласно изискванията на Наредба № 26/96 г. за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт (ДВ, бр. 89, изм. и доп.).

9. Да се изготви Аварийен план за действия при бедствия и аварии.

10. Устройствените планове и инвестиционните проекти преди внасянето им за одобряване по реда на Закона за устройство на територията да се съгласуват с РИОСВ – Варна, по отношение спазването на условията от настоящото решение и с РЗИ – Добрич, по компетентност.

III. По време на строителството:

11. Най-късно до 3 дни след откриване на строителната площадка писмено да се уведоми РИОСВ – Варна.

12. Строителните отпадъци и отделеният хумусен пласт да се съхраняват на определените за целта площадки, като не се допуска смесването на различните видове отпадъци.

13. Строителните отпадъци да се транспортират по маршрути и да се депонират/оползотворяват на места, определени от кмета на община Генерал Тошево.

14. В периода от 15 март до 15 юни (размножителния период на птиците и други видове животни) да не се извършват изкопни работи с използване на строителна механизация.

15. Да се проведе подробна разяснителна кампания сред участниците в строителството с цел предотвратяване на щети върху растителния и животински свят в района, която да бъде документирана.

16. Да се изпълняват мерки за ограничаване на прахоотделянето, в т. ч. и оросяване на строителните площадки и пътищата в сухо време.

17. След приключване на строителните и монтажните работи да се извърши рекултивация на нарушените терени, съгласно одобрен по т. 8 проект за рекултивация.

18. За всеки физически изграден вятърен генератор да се предоставя на Главна дирекция "Гражданска въздухоплавателна администрация" – София, и Министерство на отбраната информация за размерите, надморската височина на кота нула, географските координати в система WGS-84 и обозначаване.

IV. Преди въвеждане на строежа/етапи от него в експлоатация:

19. Да се извършат измервания в местата на въздействие на излъчвания в околната среда промишлен шум от инвестиционното предложение с цел доказване съответствие с граничните стойности за показателите за шум. Протоколите с резултатите да се представят в РИОСВ – Варна, и РЗИ – Добрич.

20. При неспазване на граничните стойности на показателите за шум по т. 19 да се изпълнят допълнителни мерки за намаляване на шумовото въздействие и да се извършат повторни измервания. Резултатите с информация за изпълнените мерки да се представят в РИОСВ – Варна, и РЗИ – Добрич.

21. Да се извършат измервания на стойностите на електромагнитни лъчения и вибрации по регулационните граници на най-близко разположените населени места и в

най-близките жилищни сгради и помещения до ИП за доказване съответствие с пределно-допустимите норми.

22. Измерванията по точки 19, 20 и 21 да се извършат в експлоатационни условия, по време на 72 часовите изпитвания.

23. Оборудването, съдържащо флуорирани парникови газове, да се маркира с етикет, който да съдържа информацията, посочена в чл. 2 от Регламент (ЕО) № 1494/2007 г.

V. По време на експлоатацията и извеждане от експлоатация:

24. До един месец след въвеждане на инвестиционното предложение в експлоатация/на части от него да започне провеждането на мониторинг на орнитофауната и прилепите, съгласно утвърдения по т. 6 от настоящото решение план за собствен мониторинг. Тримесечните резултати да се представят в РИОСВ - Варна, в срок до края на месеца, следващ проведения мониторинг.

25. По окончателните резултати от мониторинга по т. 24 да се изготви доклад. Докладът със заключенията да се представи в РИОСВ – Варна, в едномесечен срок след завършване на мониторинга.

26. В рисковите дни на миграция на птиците или при всички случаи на заплахата от сблъсък на птици с ветрогенератори, вятърният парк или части от него да се изключват.

27. Отпадъците, формирани от техническото обслужване на обекта, да се предават само на лица, притежаващи съответния документ по чл. 12 от Закона за управление на отпадъците.

28. За комутационна апаратура, съдържаща флуорирани парникови газове, ежегодно до 15 февруари да се представя в МОСВ, отчет съгласно формата по Приложение 7 от Наредбата за установяване на мерки по прилагане на Регламент 842/2006 г. относно някои флуорирани парникови газове (приета с ПМС №336/23.12.2009 г.).

29. Дейностите по извличане на флуорирани парникови газове от комутационна апаратура да се извършват от физически лица, притежаващи документ за правоспособност, издаден от Българската браншова камара на енергетиците.

30. Най-късно до три месеца преди започване на дейности по закриване на обекта да се представи в РИОСВ – Варна, и Община Генерал Тошево проект за отстраняване на вятърните съоръжения.

VI. ПРИЛОЖЕНИЕ: План за изпълнение на мерки по чл. 96, ал. 1, т. 6 от ЗООС:

№ по ред	Компонент на околната среда	Мерки за ограничаване на въздействията	Период/фаза на изпълнение	Резултат
1.	Атмосферен въздух	1. Да се ограничи скоростта на движение на строителните МПС при движение по полските пътища с цел намаляване на емисиите на прах. 2. Строителството да се извършва на база на одобрен ПБЗ, включващ задължително и мерки за опазване на околната среда през строителния период: а/ маршрути за движение на тежката транспортна техника и механизация, съгласувани с община Генерал Тошево;	Строителство Строителство	Опазване чистотата на атмосферния въздух

		б/ схема за обезпрашаване (овлажняване) на пътищата и строителните площадки през сухите летни месеци; в/ покрито транспортиране на прахоотделящи материали, г/ работа с регулирани ДВГ, д/ зареждане с ГСМ на безопасени площадки и т.н.).		
2.	Води	1. Да не се извършват дейности, които могат да доведат до непряко отвеждане на приоритетни вещества в подземните води. 2. Да не се използват материали, съдържащи приоритетни вещества, при изграждане на конструкции, инженерно-строителни съоръжения и други, при които се осъществява или е възможен контакт с подземни води. 3. Да се поставят химически тоалетни на строежа.	Строителство Експлоатация Строителство Експлоатация Строителство	Предотвратяване замърсяване на подземните и повърхностните води, нарушаване на водния режим
3.	Отпадъци	1. Провеждане на контрол по спазване изискванията за временно съхраняване на отпадъците. 2. Предаване на отпадъците за последващо третиране само с договор и на фирми, притежаващи разрешителен или регистрационен документ по ЗУО за това. 3. В случай, че фирмата собственик оперира с отпадъците – да се получи разрешително по чл. 37 от ЗУО за съхраняване или третиране на генерираните отпадъци. 4. Да се постави контейнер за битови отпадъци на строежа. За изкопаните земни маси и материали да се използват само регламентирани места за временно депониране, които да са в границите на имота предназначен за застрояване и единствено в обработваеми земеделски земи. Строителните отпадъци и излишните земни маси да се	Експлоатация Експлоатация Експлоатация Строителство	Намаляване нерегламентирано третиране вредното въздействие на отпадъците

		депонират само на регламентирани депа или места посочени от община Генерал Тошево. 5. По време на техническата поддръжка редукторното, хидравличното и трансформаторното масло на ветрогенераторите да се подменят от специализирани екипи, така че да се гарантира отсъствие на замърсяване на околната среда.	Строителство	
4.	Вредни физични фактори	1. По време на 72-часовите проби да се извърши измерване на шума на границата на населените места. При отклонения от нормите да се изпълнят допълнителни мерки за намаляване на шума. 2. Да се извършват периодични проверки за течове и разхлабени детайли.	Преди въвеждане в експлоатация Експлоатация	Превिшаване на норми за шум на площадката
5.	Геоложка основа	1. Съоръженията следва да се проектират съгласно изискванията на Наредба №2/2007 за проектиране на сгради и съоръжения в земетръсни райони (ДВ, 68/2007г.) и Наредба №3/2004 за основните положения за проектиране на конструкциите на строежите и за въздействията върху тях (ДВ, 92/2004 г.). 2. Да се организират периодични наблюдения за състоянието на основите на ветрогенераторите (пукнатини, неравномерни слягания и деформации, накреняване).	Проектиране Експлоатация	Стабилност на терена
6.	Здравен риск	1. Да се приложат съвременни – технологично – ветрогенератори с намалени вредни въздействия. 2. Да се изготви план за действие при бедствия и	Проектиране Проектиране	Намаляване на вредните въздействия върху обитателите

		аварии.		
7.	Биосфера	1. Да не допуска депониране на земни маси и строителни материали в пасища и обраствания с храсталаци. 2. Работа на тесен фронт при изкопите за кабелните трасета и повеждане на локалните пътни достъпи. 3. Да не се нарушават по никакъв начин пояси, храстова и крайпътна растителност. 4. Да предвиди предварителен инструктаж на работниците на строителните площадки и шофьорите на превозни машини, за защитените видове на територията на ИП, и изискванията спрямо тяхното опазване.	Строителство Строителство Проектиране и Строителство Строителство	Намаляване на вредните въздействия върху флората и фауната
8.	Почви	1. Да се изготви проект за рекултивация. След приключване на строителството да се изпълни рекултивация и да се почистят терените от строителни и други отпадъци.	Проектиране и Строителство	Намаляване на вредните въздействия върху почвите, флората и фауната
9.	Културно-историческо наследство	При извършване на СМР, ако се открият структури и находки на културни ценности в района, да се спират строителните дейности до произнасянето на съответните специалисти и компетентни органи за всеки конкретен случай, съгласно изискванията на чл.160, ал.2 от Закона за културното наследство.	Строителство	Опазване на културното наследство

Настоящото решение се отнася само за обекта, който е бил предмет на извършената ОВОС по реда на Закона за опазване на околната среда. При разширение или изменение на това инвестиционно предложение възложителят трябва да уведоми своевременно компетентния орган по околна среда във възможния най-ранен етап.

На основание чл. 99, ал. 8 от Закона за опазване на околната среда решението по ОВОС губи правно действие, ако в срок 5 години от датата на издаването му не е започнало осъществяването на инвестиционното предложение.

При промяна на възложителя новият възложител съгласно чл. 99, ал. 7 от Закона за опазване на околната среда задължително трябва да уведоми РИОСВ-Варна.

При констатиране неизпълнение на условията в решението по ОВОС виновните лица носят отговорност по чл. 166, т. 2 от Закона за опазване на околната среда.

Заинтересованите лица могат да оспорят решението по реда на Административнопроцесуалния кодекс, чрез директора на РИОСВ-Варна, пред министъра на околната среда и водите и Административен съд Варна, в 14-дневен срок от съобщаването му.

Дата: 19.04.2012

Румяна Радилова
ДИРЕКТОР

